

Ekonomik Araştırmalar **Ocak 2018**

Ayşe Özden

Müdür

[aозden@atbank.com.tr](mailto:aozden@atbank.com.tr)

Maral Haçikođlu

Uzman

mhacikoglu@atbank.com.tr

SWOT 2

Ekonomik Görünüm 3

Dış Ticaret - Yatırım 5

Bankacılık Sektörü 7

Türkiye - Ürdün 9

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ürdün ekonomisinin önümüzdeki dönemde ılımlı bir büyüme performansı sergilemesi beklenmektedir

Ürdün doğal kaynaklar yönünden fakir bir ülke olup, ülkenin en önemli doğal kaynaklarını fosfat ve potaş oluşturmaktadır. Su, petrol ve doğal kaynaklarının yetersizliği nedeniyle dış yardımlara bağımlı olması, yüksek seyreden yoksulluk ve işsizlik ile bütçe ve cari işlemler açığı veren bir ülke konumunda olması Ürdün ekonomisinin kırılganlığını artırmaktadır. 2018 yılında ülke ekonomisinin ihracattaki toparlanma ve bölgesel istikrar sayesinde gelişim göstermesi bekleniyor. Diğer taraftan, sektörel bazda hizmet ve sanayi sektörleri ekonominin itici gücü olmayı sürdürürken, talep tarafında ise özel tüketim ve yatırımlardaki artış ülke ekonomisini destekleyecektir.

Ürdün bankacılık sektörü güçlü bir sermaye yapısına sahiptir

Ürdün bankacılık sektörünün varlık kalitesi 2016 yılında bir önceki yıla nazaran toparlanma kaydederken, takipteki krediler oranının 2015 yılındaki %4,9 seviyesinden %4,4'e gerilediği görüldü. Likidite tarafında kredi mevduat oranı 2016 yılında %69,6 ile güçlü seyrederken, sermaye yeterlilik rasyosu da 2016 yılı itibariyle %19 seviyesine yükselmiş ve Ürdün Merkez Bankası'nın düzenlemeleri uyarınca belirlenen %12,5'lik oranın üzerinde seyretmiştir.

Önümüzdeki dönemde Ürdün bankacılık sektörünün ekonomik büyümedeki toparlanma, dış talepteki canlanma ve bölgesel istikrar ile birlikte ılımlı bir büyüme sergilemesini bekliyor, hükümetin uyguladığı mali konsolidasyon programı nedeniyle kamu ve hane halkı kredi talebinde de bir miktar baskı oluşmasını öngörüyoruz.

2018 yılında doğrudan yatırımlarda toparlanma görülebilir

2016 yılında Ürdün'de doğrudan yatırımlar bir önceki yıla kıyasla %3,8 düşüşle 1,5 milyar USD seviyesine gerilerken, bu düşüşte ağırlıklı olarak jeopolitik riskler ve küresel ekonomik büyümedeki zayıflık etkili oldu. 2018 yılında ise hükümetin ekonomik büyümeyi canlandırmaya yönelik uygulamaları ile büyük ölçekli altyapı projelerini kapsayan yatırımların doğrudan yatırımları desteklemesi beklenmekte olup, gayrimenkul (konut ve ticari), finansal hizmetler ve turizm sektörlerine yönelik projeler doğrudan yatırım açısından cazip bir görünüm sunmaktadır.

Türkiye ve Ürdün ekonomik ilişkileri

2017 yılının ilk on ayında Türkiye'nin Ürdün'e olan ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %5,3 düşüşle 560,3 milyon USD düzeyinde gerçekleşirken, ithalat %5,3 düşüşle 92,5 milyon USD oldu. Böylece dış ticaret hacmi 2017 yılının ilk on ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,3 düşüşle 652,7 milyon USD düzeyinde gerçekleşti. 2011 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması ticaret hacminin artmasına katkıda bulunsa da, ticari ilişkiler bölge coğrafyasında artan riskler nedeniyle baskı altında kalmıştır. Önümüzdeki dönemde enerji, ulaşım, demiryolu, gayrimenkul ve tekstil sektörleri yatırım yapılabilir sektörler olarak öne çıkmaktadır.

SWOT -Ürdün

Güçlü Yanlar

- Politik istikrar
- İş yapma serbestliği
- Bankacılık sektörünün güçlü yapısı
- Enerji sektörü yatırımları
- Döviz rezervlerinin yeterli düzeyde bulunması
- Bölgesel ve uluslararası bağlantıların güçlü olması
- İyi eğitilmiş bir işgücüne sahip olması

Zayıf Yanlar

- Yüksek işsizlik ve yoksulluk
- Bölgesel istikrarsızlık ortamının büyümeyi olumsuz etkilemesi
- Yüksek kamu borçlanması
- Dış kırılganlıklara karşı hassas bir yapıda olması ve cari işlem açığı vermesi
- Bölgesel siyasi istikrarsız yapı
- Suriye’de yaşanan çatışmalar nedeniyle bir milyondan fazla mültecinin Ürdün’e sığınması

Fırsatlar

- İnşaat sektörünün büyüme ortamı sunması
- Politik istikrar ortamının turizm sektörüne olumlu etkisi
- AB ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması’nın ihracat açısından yeni fırsatlar sunması
- Ülkenin enerji çeşitlendirme politikasının ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacak olması
- Bölgesel açıdan bir tampon görevi üstlenen Ürdün’e ABD ve Suudi Arabistan tarafından finansal ve güvenlik desteği verilmesi
- Coğrafi açıdan stratejik bir konumda bulunması

Tehditler

- Mülteci akınının ülke ekonomisine olumsuz etkisi
- Ülkede petrol rezervi bulunmaması nedeniyle petrol fiyatlarındaki oynaklığın maliyet artırıcı etkisi
- Körfez ekonomilerindeki yavaşlamanın Körfez Bölgesi’nden gelen döviz kazandırıcı işlemleri sınırlandırması
- Doğal kaynaklar açısından fakir bir ülke olması
- Hükümet tarafından uygulanan mali konsolidasyon programının protestolara neden olması
- Dış yardımlardaki azalmanın kamu maliyesi üzerindeki olumsuz etkisi
- Dolardaki yükselişin Ürdün’ün rekabet edilebilirliğini ve büyüme performansını olumsuz etkilemesi
- Bölgesel çatışmaların, ihracat, turizm, yatırımcı güveni ve doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki olumsuz etkisi

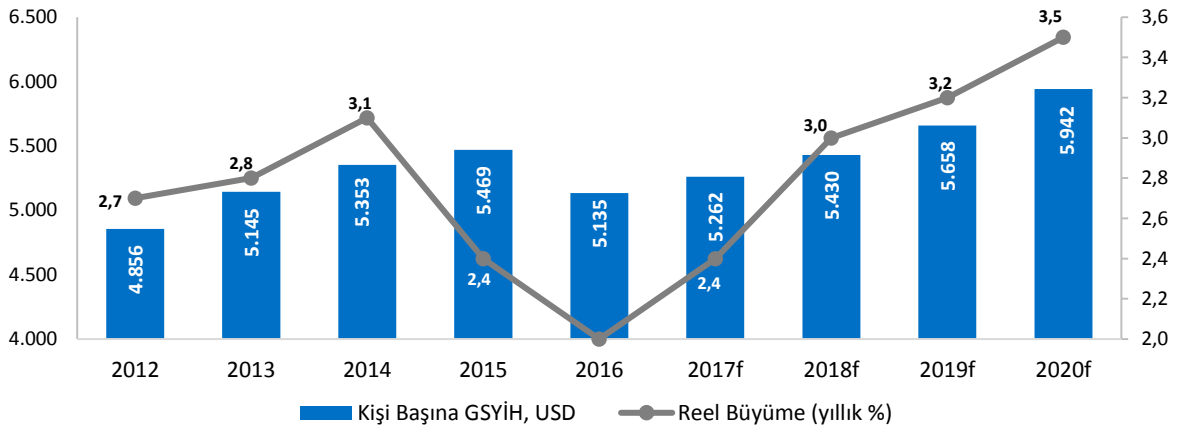

1- EKONOMİK GÖRÜNÜM

Temel Makroekonomik Göstergeler				
	2015	2016	2017t	2018t
Nominal GSYİH (milyar USD)	37,6	36,2	38,0	40,2
Reel büyüme (yıllık %)	2,4	2,0	2,4	3,0
Enflasyon, yıllık ortalama %	-0,9	-0,8	3,2	3,3
Bütçe dengesi, GSYİH'ye oranı	-3,5	-3,4	-2,9	-2,6
Cari denge, GSYİH'ye oranı	-9,1	-9,3	-8,4	-8,3

Kaynak: IMF, BMI, Ulusal Kaynaklar

2018 yılında Ürdün ekonomisinin ihracattaki toparlanma ve bölgesel istikrar sayesinde ılımlı bir büyüme performansı sergilemesini bekliyoruz. Sektörel bazda hizmet ve sanayi sektörleri ekonominin itici gücü olarak görülürken, talep tarafında ise özel tüketim ve yatırımlardaki artışın ülke ekonomisine destek olmayı sürdüreceği öngörülmüyor. Öte yandan hükümetin uygulamaya koyduğu mali konsolidasyon programı hane halkı harcamaları üzerinde baskı oluşturarak büyümede beklenen ivmenin yakalanmasını engellemektedir.

Kaynak: IMF, BMI, Ulusal Kaynaklar

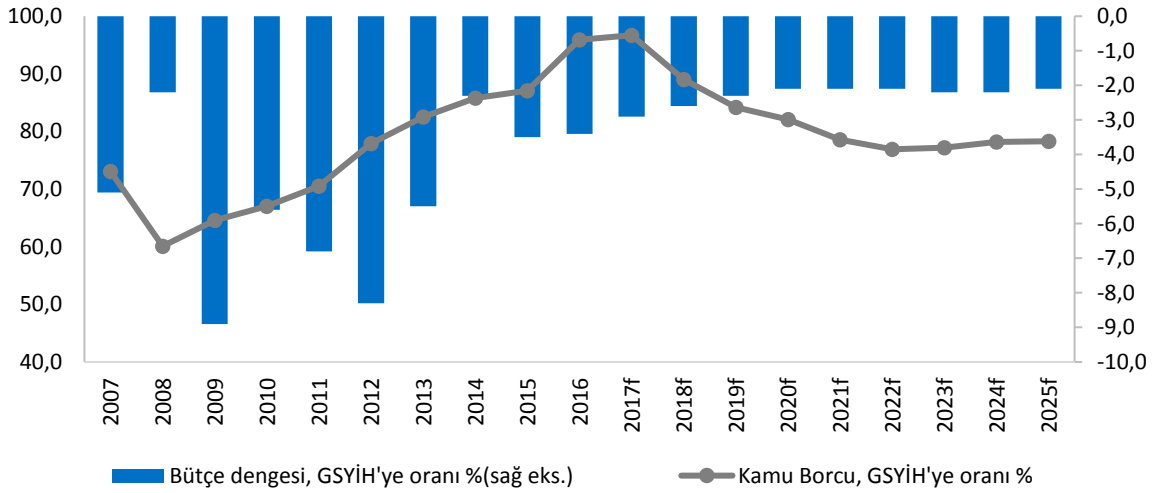
Ürdün doğal kaynaklar yönünden fakir bir ülke olup, ülkenin en önemli doğal kaynaklarını fosfat ve potaşı oluşturmaktadır. Su, petrol ve doğal kaynaklarının yetersizliği nedeniyle dış yardımlara bağımlı olması, yüksek seyreden yoksulluk ve işsizlik ile bütçe ve cari işlemler açığı veren bir yapıya sahip olması Ürdün ekonomisinin kırılganlığını artırmaktadır. Bununla birlikte, Ürdün'ün iyi eğitilmiş bir işgücüne sahip olması, serbest ekonomi kurallarını benimsemesi ve stratejik olarak önemli bir coğrafyada yer alması bu ülkeyi yatırımcılar açısından cazip kılmaktadır.

2016 yılı verilerine göre tarım sektörü GSYİH'nin %4,2'sini oluştururken, sanayi %29,6'sını ve hizmetler sektörü ise %66,2'sini oluşturmuştur. Hane halkı harcamaları GSYİH'nin yaklaşık %85'ini ve sabit sermaye yatırımları ise %18'ini oluştururken, Suriye ve Irak'ta devam eden çatışmalara karşın, özellikle Irak'taki güvenlik endişelerinin azalmasının ülkenin ihracat performansını olumlu etkilemesi öngörülmektedir. 2008 yılında %22 düzeyinde bulunan kamu harcamalarının GSYİH içindeki payının ise mali konsolidasyon programı nedeniyle %16 seviyelerine gerilediği görülmüyor.

Önümüzdeki dönemde net ihracattaki artışın cari işlemler açığının kademeli olarak gerilemesine katkıda bulunması beklenmekte olup, ihracattaki toparlanma, turizm gelirleri ve yapısal reformların uygulamaya konması cari dengeye pozitif yansıyacaktır.

Bütçe tarafında ise, IMF ile 2016 yılının Ağustos ayında imzalanan 723 milyon USD'lik Genişletilmiş Fon Kolaylığı (EFF) anlaşması çerçevesinde uygulanan mali konsolidasyon programıyla bütçe açığının GSYİH'ye oranının %2 seviyelerine inmesi bekleniyor. MENA bölgesinde Lübnan'ın ardından ikinci en yüksek kamu borcuna sahip olan Ürdün'ün IMF programıyla birlikte kamu borcunun da gerilemesi hedefler arasındadır.

Kaynak: BMI, Ulusal Kaynaklar

Ürdün ekonomisinin en kırılgan olduğu noktalardan biri de yüksek işsizlik oranıdır. Suriye'den gelen mülteciler göz önünde bulundurulduğunda işsizlik oranının %12-%15 seviyelerinde seyretmesi mümkündür. Enflasyon tarafında ise artan petrol fiyatları ve FED'in faiz artırımı süreci nedeniyle enflasyonda yükseliş beklenmektedir.

Ürdün'ün riskli bir coğrafyada yer alıyor oluşu ve uygulanan sıkılaştırıcı para ve maliye politikaları nedeniyle ülkenin güçlü bir büyüme performansı yakalaması zor görünüyor. Bununla birlikte Ürdün, büyüme performansını olumlu etkileyecek ve yabancı yatırımı cazip hale getirecek fırsatlar da sunmaktadır. IMF'in son değerlendirme notunda belirtilen pozitif gelişmeler aşağıda özetlenmiştir. Bunlar,

- Enerji sektörüne daha fazla yatırım yapılması
- Akdeniz'den ucuz doğalgaz ithalatı
- Suriye ve Irak'taki yeniden yapılanma sürecinin Ürdünlü yatırımcılara fırsatlar sunması
- Yurtiçi firmaların AB anlaşmasına hızlı adapte olmaları
- Suudi Arabistan ile büyük yatırım projelerine ilişkin yapılan anlaşmaların uygulamaya konması

2- DIŞ TİCARET & DOĞRUDAN YATIRIMLAR

2016 yılında Ürdün'ün mal ve hizmet ihracatı bir önceki yıla kıyasla %3,5 düşüşle 13,6 milyar USD olurken, ithalat %4,4 düşüşle 21,7 milyar USD olmuştur. Bu dönemde giyim eşyası ve giyim aksesuarları, eczacılık ürünleri, gübreler, tuz ürünleri ve sülfür ana ihracat ürünleri olarak öne çıkmıştır. Ürdün'ün ihracatında ABD %25,2'lik payıyla ilk sırada yer alırken, ABD'yi sırasıyla Suudi Arabistan (14,2%), Hindistan (8,4%), Irak (6,8%) ve BAE (5,6%) takip etmiştir.

İthalat tarafında ise Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ülkeler sıralamasında AB %24,4'lik payıyla ilk sıradaki yerini korurken, onu Çin (14%), Suudi Arabistan (11,8%), ABD (7,3%) ve BAE (4,4%) takip etmektedir. Ürdün'ün ithalatında mineral yakıtlar ve madeni yağlar ile bunların damıtılmasından oluşan ürünler, mekanik cihazlar, araçlar, elektrikli makineler, hububat ve plastik ürünleri ilk sıralarda yer almaktadır.

İthalat Partnerleri	Değer (Milyon Euro)	Pay (%)
Dünya	15,101	100,0
AB-28	3,689	24,4
Çin	2,109	14,0
Suudi Arabistan	1,779	11,8
ABD	1,109	7,3
BAE	668	4,4
Türkiye	493	3,3
Güney Kore	489	3,2
Japonya	429	2,8
Mısır	393	2,6
Hindistan	343	2,3

İhracat Partnerleri	Değer (Milyon Euro)	Pay (%)
Dünya	4,893	100,0
ABD	1,234	25,2
Suudi Arabistan	697	14,2
Hindistan	411	8,4
Irak	335	6,8
BAE	276	5,6
Kuveyt	248	5,1
Katar	141	2,9
AB 28	136	2,8
Lübnan	111	2,3
Filistin	107	2,2

Kaynak: Avrupa Komisyonu, Dış Ticaret Raporu

Önümüzdeki dönemde Ürdün'ün ana ihracat pazarlarındaki talep artışının mal ve hizmet ihracatına olumlu katkı yapmasını bekliyoruz. Körfez ülkelerindeki toparlanma ve ülkenin çeşitlendirilmiş bir ihracat sepetine sahip olması ihracat açısından önemli bir gelişmedir. Ağırlıklı olarak kimya, tarım ve tekstil sektörü ihracatında öne çıkan Ürdün'de Irak pazarındaki toparlanmanın ihracata olumlu yansımaları beklenmekte olup, Irak ve Ürdün arasındaki Traybil Sınır Kapısı'nın yeniden açılması da iki ülkenin ticaretinin ivme kazanması açısından önemli bir gelişmedir. Hizmetler sektörü açısından ise son rakamlar turizm gelirlerinin yılın ilk on ayında yıllık bazda %12,7 oranında arttığını göstermekte ve turizm sektörüne yönelik pozitif bir tablo çizmektedir.

Ürdün Dış Ticaret Göstergeleri				
Gösterge	2015	2016	2017t	2018t
Mal ve hizmetler ihracatı, milyar USD	14,1	13,6	14,1	15,1
Mal ve hizmetler ihracatı, milyar USD (yıllık değişim %)	-9,1	-3,7	4,0	7,1
Mal ve hizmetler ihracatı, GSYİH'ye oranı %	37,5	37,5	37,1	37,6
Mal ve hizmetler ithalatı, milyar USD	22,7	21,7	22,5	23,6
Mal ve hizmetler ithalatı, milyar USD (yıllık değişim %)	-9,1	-4,3	3,5	5,2
Mal ve hizmetler ithalatı, GSYİH'ye oranı %	60,3	60,0	59,1	58,8
Mal ve hizmetler ticaret dengesi, milyar USD	-8,6	-8,1	-8,3	-8,5
Mal ve hizmetler ticaret dengesi, (yıllık değişim %)	-9,1	-5,4	2,7	1,9
Mal ve hizmetler ticaret dengesi, GSYİH'ye oranı %	-22,8	-22,5	-21,9	-21,1

Kaynak: BMI

Irak'ta güvenlik endişelerinin azalması, AB ile imzalan Serbest Ticaret Anlaşması ve enerji çeşitlendirmesine dayanan projeler önümüzdeki dönemde ülkenin dış ticaret performansına olumlu etki edecek maddeler olarak öne çıkıyor. Özellikle yenilenebilir ve nükleer enerji alanındaki gelişmeler Ürdün'ün petrol ve doğalgaz bağımlılığını azaltması açısından önem arz ediyor.

Uluslararası Doğrudan Yatırım Görünümü:

Ürdün'e net uluslararası doğrudan yabancı yatırım girişi 2016 yılında artan jeopolitik riskler ve global ekonomik büyümedeki yavaşlama nedeniyle bir önceki yıla kıyasla %3,8 azalışla 1,5 milyar USD seviyesine gerilemiştir. Öte yandan Ürdün'ün 2016 yılında IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlardan finansal yardım alması ve ABD'nin Ürdün'e sağladığı yıllık dış yardım tutarını 1,27 milyar USD seviyesine yükseltmesi, Suriye'den gelen mültecilerin yarattığı baskının giderilmesi açısından önemli bir gelişmedir.

Hükümetin ekonomik büyümeyi desteklemeye yönelik atacağı adımlar ve özellikle büyük ölçekli altyapı projeleri (su, ulaşım ve nükleer enerji alanlarında) yabancı yatırım açısından önemli görülüyor. Gayrimenkul, finansal hizmetler ve turizm projeleri yatırımcılara önemli fırsatlar sunmakta olup, Ürdün 2017 yılı Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Raporu'nda 190 ülke arasında 118. sırada yer almaktadır.

Ürdün Doğrudan Yabancı Yatırım Göstergeleri			
Gösterge	2014	2015	2016
Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) Akımı (milyon USD)	2,179	1,600	1,539
DYY Stoku (milyon USD)	29,059	30,629	32,148
Yeşil Alan Yatırım Sayısı	14	7	21
DYY Akımı/Gayri safi sabit sermaye oluşumuna oranı (%)	28,6	22,1	20
DYY Stoku, GSYİH'ye oranı (%)	81,0	81,5	83

Kaynak: UNCTAD

Ürdün'ün ABD dahil olmak üzere imzaladığı serbest ticaret anlaşmaları, özel ekonomi bölgelerinin oluşturulması (Aqaba Special Economic Zone-ASEZ), yatırımcılara uygulanan katı kuralların bulunmaması, bankacılık sisteminin güçlü yapısı ve altyapı projeleri yatırımcılara önemli fırsatlar sunmaktadır. Öte yandan, doğal kaynaklarının yeterli olmaması ve riskli bir coğrafyada yer alması ve mülteci akımlarına açık olması ülkenin kırılganlığını artırıyor. Hükümetin mevcut görünümde yatırımlara destek vermek ve sosyal adaletsizliklere çözüm bulmak suretiyle reformlara ağırlık vererek ülke ekonomisini desteklemesi yatırımcı algısı açısından önem arz ediyor.

Öte yandan, Ürdün ve Kuveyt arasında imzalanan 1,5 milyar USD'lik Ölüdeniz turizm Projesi'nin (Ölüdeniz'in Kızıl Deniz'e bağlanması amaçlanıyor) 2018 yılında başlaması hedeflenmiş olup yabancı yatırım açısından önem arz etmektedir. Uzun dönemde, Çin'in Bir Yol Bir Kuşak Girişimi ve Suudi Arabistan'ın 500 milyar USD'lik bir yatırımla üstleneceği Ürdün ve Mısır sınırları yakınında yeni bir sanayi bölgesi kurma girişimi de ekonomik kalkınma ve doğrudan yatırımlara olumlu etki yapabilecek gelişmeler olarak öne çıkıyor.

3- BANKACILIK SEKTÖRÜ

Önümüzdeki dönemde Ürdün bankacılık sektörünün ekonomik büyümedeki toparlanma, dış talepteki canlanma ve bölgesel istikrar ile birlikte ılımlı bir büyüme sergilemesi beklenmekte olup, hükümetin uyguladığı mali konsolidasyon programı nedeniyle kamu ve hane halkı kredi talebinde bir miktar baskı oluşması beklenebilir. Karlılık tarafında ise kamunun mali konsolidasyon sürecine girmiş olması nedeniyle bankacılık sektörünün kamu sektörüne verilen kredilerden, daha yüksek faizli özel sektör kredilerine odaklanması karlılığa olumlu yansiyacaktır.

Ürdün bankacılık sektörünün varlık kalitesi 2016 yılında bir önceki yıla nazaran toparlanma kaydederken, takipteki krediler oranının 2015 yılındaki %4,9 seviyesinden %4,4'e gerilediği görüldü. Likidite tarafında kredi mevduat oranı 2016 yılında %69,6 ile güçlü seyrederken, sermaye yeterlilik rasyosu da 2016 yılı itibarıyla %19 seviyesine yükselmiştir. Ürdün bankacılık sektöründe döviz cinsinden kredi ve mevduatların toplam kredilerin ve mevduatların sırasıyla %13 ve %20'sini oluşturması ticari bankaların döviz dalgalanmalarına maruz kalma oranının düşük olduğunu göstermektedir.

IMF'in son değerlendirme notuna göre, 2016 yılı itibarıyla Ürdün'ün sermaye yeterlilik oranı %19 ile Merkez Bankası'nın düzenlemeleri uyarınca belirlenen % 12,5'lik oranın üzerinde seyretmiştir. Mevcut durumda Ürdün bankacılık sektörünün potansiyel şoklara ve kredi sektöründeki dalgalanmalara dayanıklı olduğu görülmektedir. Nitekim son 10 yıldır sermaye yeterlilik oranı %15'in üzerinde seyrediyor. 2016 yılında Ürdün bankacılık sektörü bölgesel riskler ve yurtiçinde bozulan ekonomik görünüm nedeniyle ılımlı bir büyüme performansı sergilemiş olup, sektörün aktif büyüme hızında yavaşlama görülmüştür. 2016 yılında Ürdün ticari bankacılık sektörü toplam aktifleri bir önceki yıla kıyasla %2,7 artışla 68,3 milyar USD düzeyinde gerçekleşmiş, mevduatlar %5,3 artışla 46,5 milyar USD olmuştur.

Toplam krediler aynı dönemde %8,5 artışla 32,4 milyar USD'ye yükselirken, kamunun krediler içerisindeki payı %60 civarındadır. Bununla birlikte hükümetin uygulamaya koyduğu mali konsolidasyon programı neticesinde kamu sektörü kredi talebinde daralma beklense de bölgesel güvenlik koşullarındaki iyileşmenin kredi talebine de olumlu yansımaları öngörülmüyor. Sanayi ve ticaret sektörünün toplam krediler içerisindeki payının %10 ve %18'lerde seyrettiği görülmekte olup, bu sektörlerdeki toparlanmanın da kredi talebine olumlu yansımaları beklenebilir. Öte yandan, toplam kredilerin yaklaşık %24'ünü oluşturan inşaat sektöründe de büyümenin altyapı projeleriyle devam edecek olması da kredi talebine olumlu katkı sağlayacaktır.

Ürdün'ün finansal sağlamlığını ölçen indikatörlerin pozitif bir görünüm sergilediği görülmüyor. Sermaye yeterlilik oranı %19 seviyesine ulaşırken, takipteki krediler oranı da 2013 yılındaki %7 seviyesinden kademeli olarak düşüş gösterdi. 2013 yılında %7 olan takipteki krediler oranı 2014 yılında %5,6'ya, 2015 yılında %4,9'a ve 2016 yılında ise %4,4'e geriledi. Aynı dönemde takipteki alacaklar karşılığı oranı da %78,2 olurken, ROA %1,1 ve ROE %8,8 olarak gerçekleşti. 2017 yılında IMF destekli finansal konsolidasyon programının kredi talebi üzerinde baskı oluşturması nedeniyle aktif büyüme hızında yavaşlama öngörülse de, 2018 yılında bölgesel istikrar ve dış talepteki canlanmanın aktif büyüme hızına olumlu yansımaları bekleniyor.

Ürdün gelişmiş bir bankacılık sistemine sahip olup, sektörde 25 banka faaliyet göstermekte ve bunların 15'i borsada işlem görmektedir. Yabancı bankaların son yıllarda önemi artmasına karşın, Arab Bank sektörün lideri konumunda olup onu ikinci büyük banka olan Housing Bank for Trade and Finance (HBTF) izlemektedir. Öte yandan, Kuwait National Bank, Egyptian Arab Land Bank, Blom Bank, National Bank of Abu Dhabi, Citibank, Bank Audi ve Standard Chartered Bank sektörde faaliyet gösteren diğer önemli bankalardır.

Ürdün Ticari Bankacılık Sektörü Göstergeleri							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam aktifler, (milyon JOD)	44.868	47.133	48.383	49.157	50.386	52.049	54.079
Toplam aktifler, (milyon USD)	63.373	66.572	68.338	69.431	71.167	73.516	76.383
Toplam aktifler, GSYİH'ye oranı	176,4	176,9	188,3	179,1	171,0	165,4	160,0
Toplam aktifler, yıllık değ. %	4,8	5,0	2,7	1,6	2,5	3,3	3,9
Krediler (milyon JOD)	19.274	21.103	22.905	24.898	27.114	29.554	32.067
Krediler (milyon USD)	27.223	29.807	32.352	35.167	38.297	41.744	45.292
Krediler GSYİH'ye oranı	75,8	79,2	89,1	90,7	92,0	93,9	94,9
Krediler, yıllık değ. %	1,8	9,5	8,5	8,7	8,9	9,0	8,5
Mevduatlar, (milyon JOD)	28.827	31.250	32.900	34.545	36.686	39.034	41.611
Mevduatlar, (milyon USD)	40.717	44.139	46.468	48.792	51.817	55.133	58.772
Mevduatlar GSYİH'ye oranı	113,3	117,3	128,0	125,9	124,5	124,0	123,1
Kredi / mevduat oranı	66,9	67,5	69,6	72,08	73,91	75,71	77,06
Kredi / toplam varlıklar	43,0	44,8	47,3	50,65	53,81	56,78	59,30

Kaynak: Ürdün Merkez Bankası, BMI Not: USD/JOD=0,708

Ticari ve Perakende Bankacılıkta Aktif Toplamı Açısından İlk 10 İçerisinde Yer Alan Bankalar (milyon JOD)				
	Toplam Aktifler	Risk Ağırlıklı Kalemler	Çekirdek Sermaye	Mali Yıl Sonu
Arab Bank	24,254	18,622	3,501	31.12.2016
Housing Bank for Trade and Finance	7,820	5,188	1,060	31.12.2016
Jordan Islamic Bank	4,100	1,493	343	31.12.2016
Jordan Ahli Bank	2,816	1,961	303	31.12.2016
Jordan Kuwait Bank	2,740	2,194	465	31.12.2016
Bank Al Etihad	2,560	2,057	310	31.12.2016
Cairo Amman Bank	2,491	1,762	337	31.12.2016
Bank of Jordan	2,339	1,716	412	31.12.2016
Capital Bank of Jordan	2,007	1,583	334	31.12.2016
Arab Jordan Investment Bank	1,801	1,141	220	31.12.2016

Kaynak: BMI, Fitch Connect

Varlık Kalitesi Açısından İlk 10 Banka			
	Brüt Kredi Büyümesi (%)	Takipteki Krediler Oranı (%)	Takipteki Krediler Karşılığı (%)
Arab Bank	0,0	7,8	76,7
Housing Bank for Trade and Finance	14,6	5,6	78,6
Jordan Islamic Bank	1,9	3,6	79,0
Jordan Ahli Bank	18,6	11,6	54,5
Jordan Kuwait Bank	6,6	8,7	55,5
Bank Al Etihad	7,5	6,9	58,9
Cairo Amman Bank	17,9	4,2	80,4
Bank of Jordan	6,4	5,1	97,9
Capital Bank of Jordan	7,1	9,8	55,3
Arab Jordan Investment Bank	2,4	1,9	72,3

Kaynak: BMI, Fitch Connect, Not: Tablo 31 Aralık 2016 yılı sonu itibariyle elde edilen verileri içermektedir.

4- TÜRKİYE & ÜRDÜN

Dış Ticaret:

Türkiye'nin Ürdün'e olan ihracatı 2016 yılında bir önceki yıla göre %14,8 düşüşle 710,8 milyon USD olurken, ithalat %20,1 düşüşle 102,3 milyon USD olmuştur. Böylece Türkiye ve Ürdün arasında 2015 yılında 962,7 milyon USD olan dış ticaret hacmi 2016 yılında 813,1 milyon USD'ye gerilemiştir. Tarihsel olarak dış ticaret dengesi Türkiye lehinedir.

2017 yılının ilk on ayında Türkiye'nin Ürdün'e olan ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %5,3 düşüşle 560,3 milyon USD düzeyinde gerçekleşirken, ithalat %5,3 düşüşle 92,5 milyon USD oldu. Böylece dış ticaret hacmi 2017 yılının ilk on ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,3 düşüşle 652,7 milyon USD düzeyinde gerçekleşti. Türkiye Ürdün'e ağırlıklı olarak makine, mekanik cihazlar, konfeksiyon eşyaları ve giyim aksesuarları, elektrikli makine, cihazlar ve plastikler ihraç ederken, Ürdün'den gübre, inorganik kimyasallar ve alüminyum ithal etmektedir. 2002-2016 periyodunda, Ürdün'ün Türkiye'ye yaptığı doğrudan yatırım tutarı 216 milyon USD olurken, Türkiye'nin Ürdün'e doğrudan yatırımları 7 milyon USD düzeyinde kalmıştır.

Türkiye - Ürdün Dış Ticaret Göstergeleri				
Yıllar	İhracat (milyon USD)	İthalat (milyon USD)	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2010	571,3	42,4	528,9	613,8
2011	506,8	66,5	440,4	573,3
2012	771	96	675	867
2013	744,2	70,6	673,6	814,8
2014	907	126,1	781	1033,1
2015	834,8	127,9	706,8	962,7
2016	710,8	102,3	608,5	813,1
2017*	560,3	92,5	467,8	652,7

Kaynak: TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri, *2017 yılı Ocak-Ekim dönemini içermektedir.

2011 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması ticaret hacminin artmasına katkıda bulunsa da, ticari ilişkiler bölge coğrafyasında artan riskler nedeniyle baskı altında kalmıştır. Önümüzdeki dönemde enerji, ulaşım, demiryolu, gayrimenkul ve tekstil sektörleri yatırım yapılabilir sektörler olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin körfez ülkeleri pazarına girişinde Ürdün'ün stratejik bir öneme sahip olması, Ürdün ile ulaştırma alanında yeni işbirliklerinin geliştirilmesi ve iç savaş sebebiyle mal geçişini güvence altına almak amacıyla Türkiye ile Ürdün arasında Ro-Ro seferleri başlatılması için Ürdün makamları nezdinde görüşmeler yapılması önümüzdeki dönem Ürdün ile geliştirilmesi gereken konular olarak öne çıkıyor. Öte yandan, Irak-Ürdün Petrol ve Doğal Gaz Boru Hattı Projesi ve Kızıldeniz-Ölü Deniz Boru Hattı Projesi Türk müteahhitlerine iş olanakları sunan projelerdir. Ürdün'de yaklaşık 1000 adet müteahhitlik şirketi hizmet etmekte olup, Irak ve Suriye kaynaklı konut talebinde artış yaşanması olasıdır. Ürdün'de yaklaşık 33 Türk firması faaliyet göstermekte olup, gıda, altyapı ve inşaat sektörleri önemli fırsatlar sunmaktadır. Nitekim, Ekim 2007'de Türk GAMA firması Disi Mudawarra Amman İçme Suyu Temini Projesi ihalesini 25 yıllık bir yap-işlet-devret sözleşmesi ile üstlenmiş olup, proje 25 yıl süre ile çıkarılacak olan yılda 100 milyon m3 suyun, 320 km çelik boru hattı ile Amman'a taşınması ve Amman'da inşa edilecek depolarda teslim edilmesini kapsamaktadır.

Ürdün eğitimli bir işgücüne sahip olması, birçok ülke ile imzaladığı serbest ticaret anlaşmaları, Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olması ve özelleştirme politikalarıyla yatırımcılara önemli fırsatlar sunmakla birlikte, bazı ihraç ürünlerinde zorluklarla karşı karşıya kalılabilmektedir. Ürdün'e ihraç edilecek ürünlerin yüksek gümrük vergilerine maruz kalabilmesi, gümrük muafiyetli bir proje alamayan müteahhitlik firmalarının fiyat bazında rekabet etmekte zorluk yaşaması ve tedarik süreçlerinin zora girmesi, hükümetin 12 adet lüks mal olarak belirlediği ve kozmetikten giyime pek çok ürünü kapayan gruplara %5 ila %25 arasında değişen vergiler koyması, akreditif mektubu temin etmekte yaşanan sıkıntılar nedeniyle yabancı bankalar ile çalışmak zorunda kalınması ve bunun da maliyetleri artırması Türk firmaların yaşadığı başlıca sorunlar olarak öne çıkıyor.

Türkiye'nin Ürdün'e Ürün Bazında İhracatı (Bin USD)	2014	2015	2016	Toplam İhracattan Aldığı Pay %
Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler	62.442	75.158	73.686	10,4%
Giyim eşyaları ve giyim aksesuarları	40.746	57.310	66.150	9,3%
Örme veya tığ işi kıyafetler ve giyim eşyası eşyaları	11.453	20.982	37.711	5,3%
Elektrikli makina ve cihazlar ve bunların aksam ve parçaları	34.379	36.281	33.141	4,7%
Plastik maddeler ve bunların parçaları	30.551	29.947	32.025	4,5%
Demir veya çelikten eşya	34.347	35.257	31.169	4,4%
Demir ve çelik	13.733	15.555	24.402	3,4%
Demiryolu veya tramvay taşıtları dışındaki araçlar	26.079	35.193	24.172	3,4%
Yapay filamentler; yapay tekstil malzemelerinin şeritleri ve benzerleri	16.536	16.110	22.282	3,1%
TOPLAM	907.021	834.760	710.799	

Türkiye'nin Ürdün'den Yaptığı İthalat Ürün Bazında (Bin USD)	2014	2015	2016	Toplam İthalattan Aldığı Pay %
Gübreler	63.563	53.987	80.480	78,7%
İnorganik kimyasallar	52.704	63.636	11.202	11,0%
Alüminyum ve bunların parçaları	724	924	2.136	2,1%
Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	739	374	1.404	1,4%
Örme veya tığ işi kıyafetler ve giyim eşyası eşyaları	274	251	1.358	1,3%
TOPLAM	126.068	127.919	102.259	

Kaynak: Trademap

Ürdün'de Bulunan Türk Firmaları; Turkish Airlines (THY), Şahinler Holding, Atateks Foreign Trade Ltd., And Plastik, Ege Paint Ind.Ltd, Coca Cola Bottling Co, Yüksel Construction & Trade Co, Gama power Systems Inc., Koray Construction & Trade, Rem Engineering Construction & Trading Co. Ltd, Sener Arda Construction & Heavy Equipment Co, Taşçı Mühendislik Ltd. Şti., PBI Aqaba Industrial Estate (US-Turkish Partnership), Alkan for Solar Systems, Carpatia for Food Industry, Jordan-Turkey Trade & EducationCo., Aqaba Foundation International Aqaba-Jordan, The Jordanian Turkish Leather Industry Co., Çiçekoğlu Gıda San. Tic. Ltd. Şti. & Carlo Import & Export, Bedreddin Hammutoğlu Co. VİTEM (Doors & Kitchens).

AÇIKLAMA:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

Bu rapor, A&T Bank Ekonomik Araştırmalar tarafından sadece bilgi amaçlı olarak hazırlanmıştır. Sunulan bilgilerin yayım tarihi itibarıyla yanlış/yanıltıcı olmamasına özen gösterilmiş olmasına karşın, A&T Bank bilgilerin doğru ve tam olmasından sorumlu değildir. Bu raporda yer alan bilgiler herhangi bir uyarı yapılmadan değişebilir. A&T Bank ve kurum çalışanları bu raporda sunulan bilgilerin kullanılmasından kaynaklanabilecek herhangi bir doğrudan ve dolaylı zarardan ötürü hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Telif hakkı saklıdır, herhangi bir amaçla A&T Bank'ın izni olmadan raporun tamamı veya bir kısmı başka bir yerde yeniden yayımlanamaz, dağıtımı yapılamaz. Tüm hakkı saklıdır.